

ARRIESTA

**ESPECIAL
MANEL CORTÈS**

ARESTA 84

NOVEMBRE-DESEMBRE 2006

2

EL NOSTRE PARE... / Albert i Jordi

3

AL MANEL / Joan Luque i Sirera

4

**HOMENATGE A MANEL CORTÈS I RIBELLES,
UN GRAN AMIC AMB LES DUES MANS ESTESES**

Kildo Carreté i Bisbal

5

APUNTS PER A UN RETRAT DEL MANEL CORTÈS

Xavier Sirera

6

EL MESTRE, L'HOME / Pau Salla

8

EL MEU CONEIXEMENT D'EN MANEL CORTÈS

Víctor i Merche

9

RECONEGUT PRESTIGI

Juli Vallory i Xavier Franch

12

HI VA HAVER UNA ETAPA DE LA MEVA VIDA...

Miquel Mallol

13

L'AMIC MANEL / Pepito Cots

14

UNA EXCURSIÓ HERÈTICA

Lluïsa Terés

16

D'EXCURSIÓ AMB EL MESTRE / Joan Ramon Segura

18

QUE DIFÍCIL ÉS ESCRIURE...

Jesús Forcada Ratés

19

AL MANEL / Aureli Teixidó

20

L'AMIC MANEL, UN AMIC CORTÈS / Genís

GRÀCIES / Dolors Llordés

21

DES DE REUS

Pere Elias

22

XLVIII PESSEBRE AL CIM D'UNA MUNTANYA

Àngel Gàzquez

23

PIOLET D'EN JULI SOLER I SANTALÓ

Feliu Izard / Magda Sales

24

SEAM

Jordi Marmolejo

EQUIP DE REDACCIÓ: Mercè Ciutat, Josep Lluís Gàzquez, Mercè Gàzquez, Dolors Llordés, Carmina Pardo, Carles Sàez, Núria Solé. DISSENY GRÀFIC: Josep Herrándiz. EDITA: Centre Excursionista de Lleida. REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: C/ Comerç, 25. 25007 Lleida. Tel.: 973242329. Fax: 973234497. E-mail: administracio@cextalleida.org INTERNET: <http://www.cextalleida.org>. IMPRIMEIX: Arts Gràfiques Bobalà, SL. DIPÒSIT LEGAL: L-39-1958. Tirada: 1.200 exemplars. Publicació no lucrativa. El CEL no es responsabilitza de les opinions dels autors. Es permet la reproducció però amb l'esment de l'autor i l'origen. Subscripció de 6 números: 13 euros. Preu del número: 2,40 euros. Imprès en paper de cel·lulosa blanquejada sense clor. FOTO DE PORTADA: Als voltants de Terradets. Foto: Genís López. Manel actual: JR. Segura COL·LABOREN:

LA PAERIA

Ajuntament de Lleida

“Si en realitat no existeix cap roca, cap serac, cap esquerra que m'estigui esperant en algun indret del món per deturar la meua carrera, arribarà el dia que, vell i cansat, trobaré la pau entre els animals i les flors. El cercle quedarà tancat i finalment seré el simple pastor que enyorava ser en els meus somnis de nen.” Lionel Terray.

Estem a la recta final de l'any del centenari del CEL i no podem tancar-lo sense un reconeixement a la tasca d'una de les persones que més han contribuït en aquests darrers cinquanta anys a l'excursionisme català i especialment lleidatà: Manuel Cortès.

La descoberta d'infinat d'itineraris per les serres més emblemàtiques del nostre territori, juntament amb les seves magistrals lliçons de natura, han estat recollides en diferents publicacions, treballades acuradament i amb la professionalitat d'un enamorat de la muntanya. Els seus coneixements de botànica, geologia, astronomia, topografia... han facilitat l'edició de guies i opuscles que han servit i serviran de base d'infinat de sortides, des de llargs recorreguts amb més o menys dificultat fins a passejades instructives que fan les delícies de grans i menuts.

Els escrits d'aquesta *Aresta* especial no deixen de ser un recull d'il·lusions i sentiments d'excursionistes, deixebles del Manel, amb el qual han compartit i comparteixen bona part dels itineraris excursionistes per ell proposats.

Aquest editorial em dona l'oportunitat d'agrair personalment a qui m'ha fet gaudir dels racons més bonics de les nostres muntanyes i que han donat lloc a records entranyables com la descoberta de la serra del Verd i el meu primer tres mil, Beciverri Sud (13 de setembre de 1970), dues excursions que han estat un autèntic privilegi haver-les realitzat amb tan bona companyia.

Des de les pàgines de l'*Aresta* volem dir-te: per molts anys, Manel! Continua per aquests camins amb la mateixa il·lusió. El món excursionista t'estarà molt agraït.

Mercè Ciutat, agost de 2006

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

El nostre pare...

El risc de viure comença en el moment en què som concebuts. Després, la vida ens ensenya ràpidament que no hi ha cap lloc veritablement segur, i especialment per a aquells que no s'acontentaran amb veure-la passar tranquil·lament. Pertal d'afrontar el pendent de la vida pel costat més directe, cal posar-se de dempeus i pujar sense parar, cada cop més amunt. Més alt que la volta sota la qual passen el cel, els cims dels arbres i les cares familiars. Més alt que el petit ésser humà que som. Més alt que les ombres de la por. Més alt que la imatge que de nosaltres mateixos construïm dia a dia. Més alt que les mirades dels altres. Més alt, cap a les alçades del món, on viure és assumir cada dia el risc de no viure més.

Arnes, 12 d'octubre de 2000.

Aquest escrit es va entregar (enganxat en una ampolla de vi dolç moscatell centenari de la Terra Alta) al pare i als seus amics i familiars més íntims el dia en què es va jubilar i va començar una nova vida.

Albert Cortés. Agost de 2006

El nostre pare és un home que gaudeix amb les coses que li agraden, i això l'ha dut tota la seva vida a dedicar-se de ple, documentant-se i aprenent. I com a tot apassionat no es queda amb això, sinó que sempre va aconseguir transmetre'ns part dels seus coneixements, no només respecte a una de les seves grans aficions, com ho és la muntanya, sinó també pel que fa a altres camps que ha sabut assolir i complementar: la fotografia, l'astronomia, els idiomes, la física, la botànica, la fauna i fins i tot la geologia. Els seus coneixements de dibuix li han servit per fer tot tipus de mapes a les seves guies.

Recordar les sortides de tots aquests anys se'ns fa difícil per la quantitat i varietat de noms i dades, perquè quan va començar a portar-nos i a ensenyar-nos, érem molt petits.

Les primeres memòries d'excursions són aproximadament de 1982, l'any del naranjito. Cada cap de setmana, gairebé religiosament, anàvem d'excursió, ja sigui en grup o en família. El divendres a la nit el rebedor ja estava ple dels estris preparats per carregar l'endemà al matí al Lada Niva. Sortíem molt aviat per anar d'excursió tot el dia i passar la nit en algun paller. Des d'aquella època fins ara són incomputables les anècdotes de les excursions, la Tossa Plana (2.900 m) amb el pare i jo amb 5 anys acabats de fer, i els primers 3.000 amb no gaires anys més. Més d'un cop li va costar alguns crits de ma mare per fer-me caminar tant. També els Grallers del Corralot, la cova dels Mulissecs, el forat del Gel i moltíssims llocs més a destacar. Fins i tot ara anem de tant en tant a alguna via ferrada amb tota la família.

Recordem que molts dels mapes que duia a les excursions se'ls havia fet ell mateix agafant de referència els mapes militars i afegint-hi referències i particularitats per als excursionistes. La càmera fotogràfica era —i segueix sent— un instrument indispensable per recopilar i completar les dades que, posteriorment, van ser utilitzades per a les seves guies i als articles on ha participat, que després han sigut molt útils per als aficionats a l'excursionisme, a les nostres terres.

Els teus fills Albert i Jordi

Al Manel

Fer un escrit del que pensaria el meu pare, quan ell ja no és entre nosaltres, és bastant difícil. Però en aquest cas sé que no em costarà gaire.

Parlar d'en Manel Cortès a casa nostra és com parlar d'un més.

Tota la vida he sentit a parlar de sortides i excursions bastant anecdòtiques amb en Manel, però la que més destacaria seria una escapatòria a corre-cuita de la cresta del Diabolo, ja que els va sobrevenir una tempesta de "les d'abans" amb llamps que trencaven "pedres de la mida d'un cotxe".

Jo, en la meua condició d'infant, durant la seva època excursionista destacaria una imatge bastant peculiar de les sortides amb en Manel:

Mapes i informació els dies abans, reunió de Lada nivas, sortida puntual, excursió documentada al 100%, parada en un paller per dormir, concert d'acordió, els nens al llit, concert de cançons vetades als més petits (o sigui a mi, entre altres).

En fi, el que vull retransmetre realment són les últimes sensacions que va tenir el pare amb el Manel, que és del que vull que tracti realment aquest escrit.

El dia que al pare li van dir que estava malalt, em va dir que havia d'avisar tota la família i, evidentment, al Manel. No sabia com dir-li, i li vaig donar un humil consell: "Aneu al lloc on més a gust puguis estar amb ell i explica-li la teva situació". Així va ser l'última sortida al Boumort, que va servir per enfortir encara més una relació de gairebé 45 anys!

Tenien programada una sortida molt especial per a tots dos, per tal de col·laborar en la pujada als cent cims per commemorar el Centenari de l'entitat del seu cor.

Dies abans el pare va tenir la recaiguda més forta de la seva malaltia i el dia onze de setembre estava a l'hospital esperant per ser operat. Al vespre vam rebre una trucada de la Pepita dient que el Manel havia pujat al cim i a la bandera posava "Manel Cortès i Nino en el cor". Les llàgrimes del pare tornaven a reflectir que mai no ha pogut apreciar tant una persona!

Manel, sé que en totes les camina-des, ascensions, passejades, escapades a collir figues o sortides a veure els estels, no t'oblidaràs de qui va ser la teva mà dreta a la muntanya, t'asseguro que ell no t'oblida allí on sigui.

I sobretot, en aquell pas que et costi una mica més en l'escalada de la vida, estira ben amunt la mà que sempre tindràs uns ulls blaus a punt per ajudar-te.

Una forta abraçada de qui t'aprecia molt!

Joan Luque i Sirera

Víctor Luque a la canal de
neu de la Pica d'Estats,
juliol de 1962
Arxiu: Joan Luque.

Homenatge a Manel Cortès i Ribelles, un gran amic amb les dues mans esteses

Ben segur que et semblarà anormal, o millor dit, incongruent, aquest mot indefinible, aquestes quatre ratlles d'homenatge a un dels meus millors amics, en Manel Cortès i Ribelles. Em presentaré als consocis del CEL; sóc en Kildo Carreté i Bisbal, consoci vostre des de l'any 1964, i el meu primer contacte amb la serralada del Montsec fou dur i feixuc. Vaig escollir la primera setmana d'agost de 1946 per efectuar la travessia d'aquest gegant de pedra per posar-me a prova per a la meua futura incorporació a la mili, concretament a Melilla. Amb dos veterans amics de

l'Agrupació Excursionista Icària de Barcelona iniciem la llarga caminada a Valdenou i, mig de nit, fem cap a Tragó de Noguera, sorteiant maquis i guàrdies civils, passant el pontet penjat damunt el riu Noguera Ribagorçana, dormint a Tragó. Seguint riu amunt per camins mig perduts, passo el congost de Fet, salvant mals passos com el de la Savina, coves i viaranys, ara tots negats per l'embassament que ha fet desaparèixer l'encant d'aquests paratges únics. Arribo a Corçà i amunt cap al coll d'Ares per la font de l'Hospital fins a Sellers, congost de Terradets, la Baronia de Sant Oïsmè, Fontllonga, la Massana, Camarasa i Balaguer, on ens refem de la fam i la fatiga al mig enderrocat, encara, Hostal del Sol, mut testimoni de la passada contesa bèl·lica. Molt abans de fer-me soci del CEL ja coneixia en Manel, i abusava de la nostra incipient amistat per obtenir informació dels paratges

lleidatans més atractius i gairebé inèdits per als amics socis del CEC. Aquestes anades i vingudes Lleida-Barcelona van consolidar una amistat que perdura des del 27 de maig de 1962. Les informacions d'en Manel i les caminades que tots dos hem compartit m'han permès divulgar la bellesa de les vostres comarques més properes a la capital del Segrià a excursionistes i escaladors barcelonins. El meu amic lleidatà nascut a Terrassa ha estat aquest home que ara homenatgem, en Manel Cortès, el de les dues mans esteses. Amb la mà dreta m'ha anat conduint, descobrint-me nous camins i nous amics: en Víctor Luque, Vidal, Sirera, la telefonista... i molts altres, i de la seva mà hem anat plegats als racons més amagats de la serra de Sant Gervàs, Sant Honorat... Amb l'esquerra, la invisible mà esquerra, salvant distàncies, m'ha anat informant de llocs que han estat donats a conèixer a centenars d'excursionistes mitjançant els Cicles d'Excursions al Montsec i muntanyes veïnes, organitzats conjuntament amb la Secció de Muntanya del CEC. Encara recordo amb melangia aquells bivacs prop del castell de Sant Llorenç, amb acompanyament de llonganissa rostida, albergínies a la lleidatana (*made in Pepita Duaigües*), tot regat amb bon vi del Papa. Evidentment, en Manel no parlava gaire, però vetllava sempre a la vora del foc, amatent al tall de cansalada viada que anava rostint-se. El nexa que ens uneix fa moure la seva mà esquerra, facilitant un capítol del curset d'escalada del CADE, que ve a les agulles del congost de Camarasa per escalar i donar a conèixer als nous escaladors del CEC aquests paratges lleidatans. Amb en Manel he compartit també actes culturals a Lleida, de caire excursionista, fent jo la xerrada en català quan a Lleida encara no s'estilava. No va passar res! Per acabar, també la mà esquerra d'en Manel m'ha permès conèixer el Forat del Gel. Aquests breus fets passats a les vostres muntanyes són sols una petita mostra d'un rosari d'activitats que he viscut mercès a les dues mans del meu gran amic Manel Cortès, qui amb la seva inefable simpatia i afecte que el caracteritza manté aquesta amistat que demano a Déu que perduri per molts anys. Aprofito l'avinentesa d'aquest homenatge a l'amic Cortès per saludar tots els meus consocis del nostre Centre Excursionista de Lleida.

Kildo Carreté i Bisbal

Excursió al Turbó, juny de 2006.

Foto: Xavier Sirera.

Apunts per a un retrat del Manel Cortès

Quan jo era una criatura i voltava pel Centre de la mà del meu pare, vaig conèixer un xicot de Terrassa que dominava tot allò que jo volia aprendre de la muntanya. Em despertava curiositat i, alhora, enveja. Ara, 50 anys després, podem mirar-nos de tu a tu i, des d'aquesta confiança, vull parlar del Manel Cortès.

Amb el temps m'he adonat que comparteixo amb ell la manera d'entendre el muntanyisme. Al Manel, no li agrada seguir un camí, sinó obrir-se el pas entre boscos, tarteres i congestes. Així ho ha demostrat moltes vegades, essent capaç de fer cim amb escasses eines: un mapa mal fet i un bon olfacte per a l'orientació. Crec que el Manel enyora els temps en què el Pirineu encara era una bèstia per domar. Ara es mira els senders i les pistes, que arriben gairebé als tres mil, com una profanació. Com a testimoni d'aquest Pirineu desaparegut, queden milers de diapositives seves, que ha anat recollint i classificant sistemàticament. És, per tant, un bon fotògraf; cadascuna de les instantànies està sempre justificada: sigui el motiu la llum que travessa un bosc, la imatge d'una glacera que llepa el llom d'una muntanya o el record de la gent amb qui fa colla.

Sent com és un bon escalador, no menysprea cap tipus d'activitat de muntanya, ja que considera que la bellesa d'un cim no es mesura per l'alçada. Al llarg de la seva

vida, ha fet primeres ascensions de moltes agulles amb el malaurat Víctor Luque, com per exemple l'agulla del Bisbe.

Ha caminat per totes les muntanyes lleidatanes, organitzant excursions col·lectives a llocs inèdits per a molta gent. Era l'època del 600, de l'autocar Riera, de les camises de quadres i dels mitjons llargs. Ha assolit molts cims del Pirineu i ha obert noves vies, com per exemple la via Cortès-Buñuel, al pic Russell.

El Manel és un excursionista complet, és un home humil i discret, que no s'exhibeix mai; *prefereix mirar a ser mirat*. Busqueu-lo sempre en un angle d'un grup amb els seus ulls clars riallers.

Al seu costat aprens contínuament coses noves: tan aviat et cita un poema de Shakespeare com el Castell del Figueró. Pot parlar d'astronomia o citar-te els noms científics de les plantes en llatí. Té un codi propi, fet de paraules vives, però carregades d'història. Per beure, parla de llibar, com els déus; els pastissos són *hipos* —els millors, els de la Pepita; als bivacs s'entrega als braços de Morfeu...

Passarà a la història per haver inventat l'espiritrompa. No vull donar-ne detalls, sempre podeu consultar Internet o l'Enciclopèdia Catalana.

És un gran astrònom i constructor de telescopis. Darrerament es queixa que el cel de Lleida no és prou net i es trasllada amb un telescopi enorme al cim del Montsec o del Boumort, dos massissos que ell coneix molt bé i dels quals n'ha editat dues excel·lents guies.

A més de totes aquestes habilitats, el Manel destaca per la seva bonhomia, que es tradueix en la capacitat de transmetre els seus coneixements i la seva experiència. Responsable de l'antiga circular del Centre, precursora de l'actual *Aresta*, organitzador de sortides i de projeccions fotogràfiques. Són molts els anys de passió i fidelitat a la muntanya, que no es poden resumir en unes línies que es llegeixen en cinc minuts. I moltes vegades es pregunta encara: "Què he fet?"

Si hagués de triar algun moment compartit amb el Manel, seria qualsevol dels bivacs fets al Pirineu sota una borrasa d'estrelles i l'espetec d'un torrent al fons d'una vall.

Xavier Sirera

Tossal de Tresserres (Busa)

Foto: Joan Ramon Segura.

El mestre, l'home

Començo a escriure aquestes línies amb un xic de recança, sembla que quan s'homenatja una persona aquesta ja està fora de joc, passada o obsoleta. Així ho fan a les empreses que, quan acomiaden un empleat fidel o un directiu, li ofereixen la gran festassa amb el regal d'un rellotge inclòs i adéu-siau. Aquest no és el cas, el Manel Cortès és ben viu, ferm, actiu, sereny i capaç, tan en les trescades muntanyenques com en els seus treballs astronòmics, en els seus escrits o en la seva coneguda agudeses intel·lectual.

La majoria de companyes i companys del Centre coneixem l'ampli i llarg vessant muntanyenc del Manel. Ampli perquè gràcies a ell hem conegut racons i indrets de la nostra terra que, de no ser per ell, mai hauríem assolit, i llarg perquè cobreix mig segle de la història de la nostra entitat, des de les primeres escalades amb el malaguanyat Víctor Luque, després també amb el Gabino Lagarriga, el Xavier Sirera, el Pepito Cots i tants i tants altres que hem passat per la seva escola, com a alpinistes, escaladors o, senzillament, excursionistes. Aquell jove, gairebé adolescent que, amb el cor migpartit, va ser desarrelat de la seva Terrassa per motius familiars i va venir a raure a l'eixut ponent, que va canviar els conglomerats i els esponerosos boscs de Sant Llorenç de Munt, de l'Obac o de Montserrat per les timonedes de la plana i els esquerps cingles del Montsec, ha esdevingut amb el temps el cap i pal de paller de l'excursionisme lleidatà.

Però no és d'aquesta faceta del Manel que volia escriure avui. Els que tenim la sort de sortir d'excursió sovint amb ell en petits grups, com més li agrada, coneixem, també, la seva cara més humana. L'home tímid, a qui l'acusada sordesa fa defugir, encara més, les relacions socials i els grups nombrosos, es destapa en trobar-se de bon grat amb la seva colla, i aleshores surt el Manel que sap contar facècies, acudits i fins i tot en nits de bivac pot arribar a cantar-nos llargues estrofes, això sí, del temps de la república o més enrere encara. La persona seca i un xic adusta es transforma —ja dic, si la companyia li és avinent— en una altra xiroia i riallera, desconeguda per la majoria.

Amb el Manel es pot parlar de tot, de tot, la seva formació autodidacta, humanística i tècnica és impressionant: en matemàtiques i astronomia, en botànica i ciències naturals, en música, literatura i, és clar, en la seva professió, la d'assessoria fiscal i comptable. Ah! i de política, sobretot de política, quantes i quantes hores ens hem passat arreglant el món, o, si més no, la nostra pàtria, Catalunya, l'amor d'ell per la qual difícilment pot superar-se. Parlar amb el Manel, escoltar-lo, és sempre una lliçó magistral, les seves excursions no són només caminades, sinó aules on aprenem de tot allò que puguem imaginar. Un dia et pot contar com el va agafar un oficial a la "mili" estudiant càlcul integral (penseu

Punta de l'Aigua (Ports de Beseit)

Foto: Joan Ramon Segura.

com devia quedar de sobtat l'oficial als anys cinquanta del segle passat, en veure un soldat ras que, en comptes d'anar-se'n al bar, s'endinsava en les altures matemàtiques); un altre dia et pot contar que estarem un temps a tornar a anar d'excursió, que està molt enfeinat perquè per presentar una ponència en un simposi astronòmic, ha de millorar la precisió d'un telescopi que s'havia fabricat ell mateix anys enrere; anant d'excursió amb ell hem après (i hem oblidat) un incalculable número de noms de plantes i arbres; hem parlat de música; de literatura —no coneixes els diàlegs de Plató? Ja te'ls deixaré, tothom els hauria de llegir i, a més, t'ho passaràs bé fent-ho. El que hem après d'ell i el que hem gaudit amb ell, seria tan llarg d'explicar com alguna de les seves excursions.

A la Bordeta, el seu barri, es conta una anècdota que potser el defineix prou bé. Un dia estava esperant l'autobús i, com sempre, llegint un llibre. Va arribar el vehicle, van pujar tots els altres passatgers, van marxar i el Manel va seguir llegint a la parada. Estava tan concentrat en la lectura que no s'havia adonat de l'arribada ni de la sortida de l'autobús. De vegades penso (i perdó per fer-ho) que la sordesa ja li va bé, que una persona amb la seva sensibilitat i amb una vida interior tan rica s'ha d'evadir, de tant en tant, d'aquest món exterior brut, barroer i amb els

valors tan capgirats. El Manel és, i no podia ser d'altra manera, molt independent, en el sentit de no necessitar els altres. Les seves llargues hores d'estudi, de lectura, d'escriure o de contemplar i fotografiar els estels, sempre en solitari, n'han augmentat la vida interior i la independència fruit de les quals és el seu caràcter ferm, d'autèntic muntanyenc. Com a conseqüència d'això, el Manel no és home de seguir les modes sinó les conviccions, no segueix els camins fets sinó que busca camins nous que el portin sempre més amunt, no es fixa en els altres sinó en el seu propi criteri. Aquesta rica vida interior, la independència de criteris i el fet de trobar-se bé sol, el fan una persona diferent de les altres, un xic, si voleu, estranya en un món on sembla que cada vegada necessitem més l'opinió d'altri per jutjar les nostres accions.

Hem d'anar a molts llocs i ens has d'ensenyar molts indrets, has de fer moltes fotos i ens has de passar moltes diapositives d'un any més fent muntanya. Però quan això s'acabi, quan els que ara som al Centre ja no hi siguem, tu continuaràs sent el Mestre, el que va fer les guies del Montsec i del Boumort, el que ens va ensenyar les muntanyes i, més important encara, el que ens va ensenyar a anar per les muntanyes. Per sempre, Manel.

Pau Salla, juny de 2006

LLIBRERIA TURÍSTICA

- REVISTES DE VIATGES • LLIBRES I GUIES TURÍSTIQUES
- GUIES D'ALLOTJAMENTS I D'OCI • MAPES DE CARRETERES I DE MUNTANYA
- CARTOGRAFIA DIGITAL I EN RELLEU • RUTES SENDERISME
- RUTES EN BTT • RUTES EN AUTOMÒBIL I EN 4x4 • RUTES D'HIVERN I D'ESCALADA
- VÍDEOS I DVD • AMPLIACIÓ DE FOTOGRAFIES

C/ Ramon Llull, 8, baixos • 25008 • Lleida • Tel.: 973 241 267 • Fax: 973 241 267

mobles

l'ebenista

projectes i dissenys a mida

ctra. vall d'aran, km. 10,7 • 25124 rosselló (lleida) • tel. 973 73 27 79 • fax 973 73 27 16

El meu coneixement d'en Manel Cortès

El meu coneixement d'en Manel Cortès comença de molt petit, ja que per Nadal venia a casa amb l'oncle Alfredo a cantar nades al Betlem, amb la Rosita, l'Anna Mari, el Genís, etc. Aleshores jo els veia com uns intrèpids muntanyencs amb qui anava tenint relació en aquelles excursions anomenades col·lectives, en les quals, per la meua edat, em feien dormir a la tenda de les dones (en aquells temps es dormia separat).

Al muy invicto mancebo
que llamamos Victorín
estudiante muy pillín
al par que muy bello efebo:

Aquí las fotos remito
con mi cámara tomadas
y por mi mano ampliadas
con arte muy exquisito.
En ellas tu podrás ver
escenas regocijantes
(tal vez incluso hilarantes)
que te causarán placer.

Contempla con gran fruición
y no te muestres severo
antes bien, ve placentero
la forcadisca ascensión
a la feroz "Sardineta"
de tan difícil acceso
que para subirle a peso
debiste estar majareta.
También podrás admirar
la simiesca comilona
en que yantaste la mona
hasta casi reventar.

Y no solo la yantaste
sino que a causa de cierta
garrafa, que allí fue abierta,
casi, casi la pescaste.
Y el poeta que esto escribe
tiene por cosa probada
que la garrafa fue hallada
en la mochila del Pibe.

Así que no presumáis
de chicos sobrios y honestos,
pues por vuestros torpes gestos
presto os desacreditáis.

Petrarca

Hippus máximus ilderensis: inimucus rini

Si per alguna cosa destacava en Manel, era per la seva sapiència, no era solament un muntanyenc de soca-rel, era un llibre obert, ja que sabia gairebé de tot. He conegut poques persones que, sent un autodidacta, sàpiguen de tants temes i en tanta profunditat, encara que qui sap si ho haurà après en el trajecte la Bordeta-despatx, sempre caminant i llegint un llibre. Manel, ets un home del Renaixement o de l'època dels grans inventors que no en sabien mai prou, però que bé que estigués entre nosaltres...

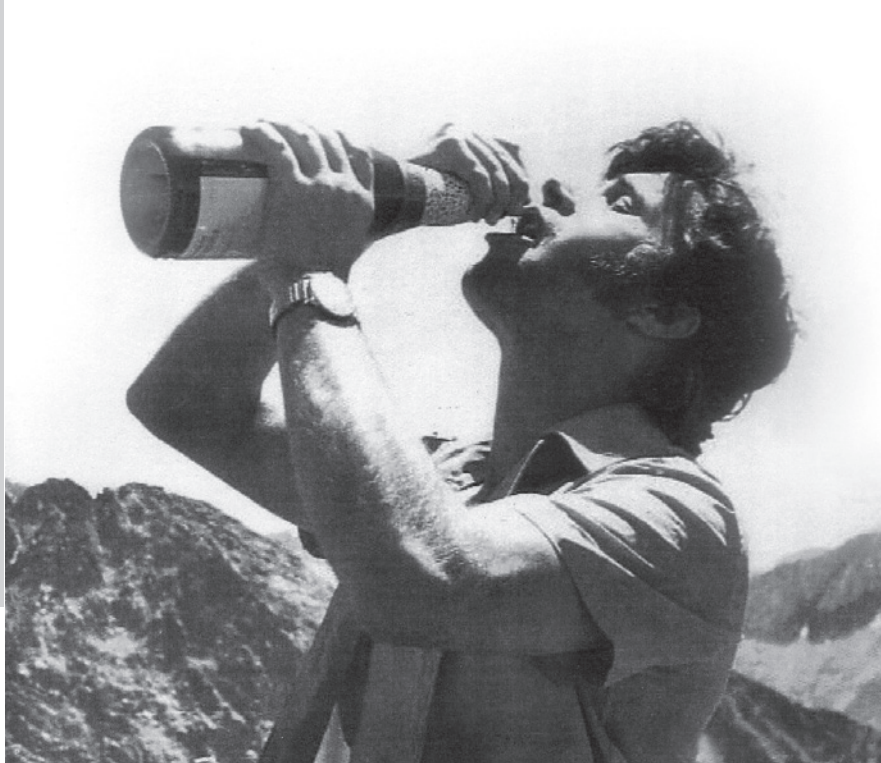
En el terreny muntanyenc, aquell personatge que admiràvem, amb el temps va esdevenir un company, ja no anava als pics amb els de sempre, ja podíem anar amb ell i aprendre aquelles coses que molts muntanyencs no valoren, ja que els reptes han d'anar acompanyats d'aquestes petites coses que no es quantifiquen, i en el fons, són les que tenen més valor. Com a exemple valgui anomenar les excursions de Setmana Santa a Sant Llorenç del Munt, muntanya on es va iniciar prop de la seva Terrassa natal, i on ens feia gaudir passant el Mal Pas, pujant a la Mola i buscant la carena.

Bé, no vull estendre'm més ni honorar-te massa, ja sé que no t'agrada gens, però permet que acompanyi aquestes paraules amb una foto impossible segons em diu la Merche i amb una poesia que em vas enviar quan estudiava a Barcelona, ja que entre les teves múltiples facetes, també resta la de poeta.

Rep aquest reconeixement a la teua amistat juntament amb la Pepita.

Sempre amb vosaltres:

Víctor i Merche

Reconegut prestigi

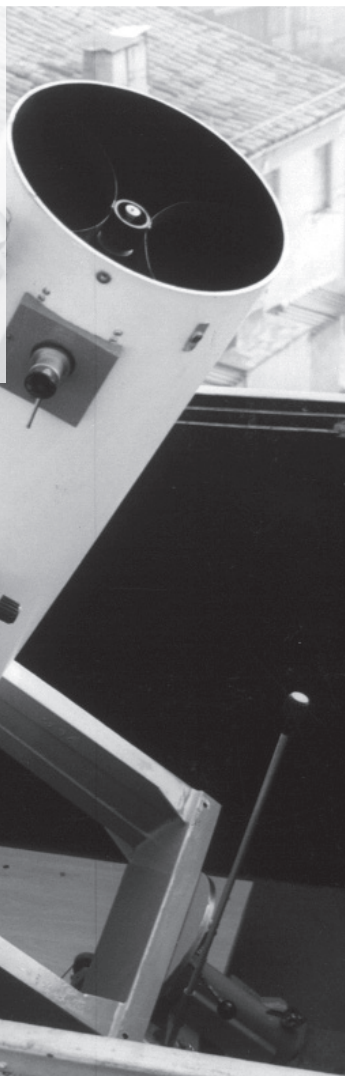
Al pròleg d'un clàssic de la bibliografia astronòmica, la *Guía del observador planetario*, de Francisco Violat i Esther Martín (ed. Sirius, 1995), hi llegim: “Actualmente tenemos aficionados que comenzaron desde niños a observar los planetas y hoy son grandes profesionales o semiprofesionales de reconocido prestigio nacional e internacional”, i en cita onze, entre els quals hi consta “Manuel Cortès”.

I és que el senyor Cortès —ho heu llegit bé, el senyor Cortès— s'interessà per l'astronomia des de molt jove, mogut per la lectura d'un llibre del pare de l'astronomia catalana, Josep Comas i Solà, i als 16 anys ja es va construir un telescopi, amb el qual poca cosa va poder veure, era construït amb un tub d'estufa i una lent simple..., era la postguerra, els primers anys cinquanta!

Més tard, amb el senyor Emili Ibarz, va construir un telescopi reflector de 20 cm de mirall —mirall que van tallar a mà— i que possiblement va ser el primer telescopi realitzat a Lleida. Ja es tractava d'un telescopi força important. La construcció dels propis instruments, amb Ibarz i després amb el senyor Marrades, ha estat una constant en la seva trajectòria.

Telescopi Newton de 264 mm de diàmetre a F/5,6 sobre muntura equatorial de forquilla i moviment horari per motor síncrone, construït pel senyor Manuel Cortès l'any 1974. Aquest aparell, de gran qualitat, encara és en servei després de més de trenta anys. Dissortadament, el cel de la Bordeta, on és situat en un observatori roof-top, ja no és el mateix, a causa de la contaminació lumínica, que quan el senyor Cortès el va construir.

Foto: Manel Cortès.

I això del “reconocido prestigio” que diuen Violat i Martín no és cap broma. Sabeu quant en sap, d'això de l'astronomia, el senyor Cortès? Ho posarem fàcil, tots teniu una idea aproximada —encara que la cosa sigui inabastable— de què i quant en sap de muntanya. Heu anat amb ell d'excursió, heu seguit els seus itineraris, heu llegit, repassat i col·leccionat les seves ressenyes al *Butlletí*, a l'*Aresta*, a *Muntanya*, a *Vèrtex*, la guia del Montsec, la del Boumort —per citar només allò més conegut— coneixeu el seu rigor, la seva meticulositat, la seva pulcritud, la seva exactitud... Doncs bé, creiem que d'astronomia encara en sap més que de muntanya.

Succeeix, però, que la seva activitat ha estat poc coneguda fora dels cercles astronòmics. Els novicis només en teníem algunes pistes: un aparell molt gros sota una manta al seient de darrere del tot-terreny quan ens trobàvem un matí a les crestes de la Llena per anar d'excursió: “És que vaig venir ahir i he fet bivac”. També sabíem que al terrat de casa seva, a la Bordeta, hi tenia un observatori i alguns privilegiats n'havíem vist una foto. I alguna altra pista, el seu estimat amic Víctor Luque, que dissortadament ja no és entre nosaltres, m'explicava fa uns anys: “Hem bivaquejat dalt del Montsec, jo amagat dins el sac i el Manel tota la nit mirant el cel amb el telescopi.”

El 1970 entrà com a soci a l'Agrupació Astronòmica de Sabadell (AAS) i el 1974 fou admès com a membre de la prestigiosa Société Astronomique de France, en aquest cas seguia els passos de Comas i Solà, que hi havia estat admès gairebé un segle abans.

En el món de l'astronomia, el senyor Cortès té un munt de tres mils, sis mils, n-mils, primeres, guies, crestes... Ha fet observacions que han estat primeres, tant en l'àmbit estatal com en el mundial, relacionades amb diferents fenòmens. Va ser un dels primers a observar visualment la duplictat de l'estel Beta Scorpi aprofitant una ocultació per la Lluna. Això és com allò de quan veus un vehicle de lluny a la foscor i no saps si té un llum o dos, si és un cotxe o una moto. Una de les observacions del senyor Cortès és una primera mundial reconeguda oficialment per la Unió Astronòmica Internacional: una erupció al Cinturó Equatorial Sud de Júpiter. Tot això ha estat reflectit en molts treballs en revistes especialitzades i articles de divulgació a la premsa, de tema astronòmic. Un petit llibret fet amb el senyor Josep Costas, *Construcción de un telescopio de 200 mm*, va servir a molts afeccionats per dotar-se d'un telescopi potent i de cost insignificant. Aquest llibret fou traduït al francès i divulgat també a Sud-amèrica.

Tots hem vist les fotografies d'excursionisme del Manuel Cortès, a la revista del Centre, a la sala d'exposicions o a les sessions de diapositives. En el món de la fotografia astronòmica, però, el senyor Cortès també ha estat gran fotògraf i, a més, un precursor. I reconegut. Les seves fotografies han estat admirades per foranis, a més dels seus companys i seguidors. Durant bastants anys va ser el coordinador de fotografia astronòmica de l'AAS.

De fet, ara és el moment de confessar un furt. Els seus seguidors li hem furtat dades sense que ell ho sabés. Mireu, sinó, algunes anotacions del nostre quadern d'observació:

—*Senyor Cortès. Foto de les nebuloses Nord-amèrica i Pelicà, a la constel·lació de Cygnus. Teleobjectiu de 200 mm a F/4,5 amb 25 minuts d'exposició sobre Fuji Superia de 400 ISO.*

"La Lluna en fase minvant", extraordinària fotografia de la Lluna obtinguda pel Sr. Cortès el 17 de setembre de 2003 a les 4 h. TU, amb el telescopi Newton de 264 mm de diàmetre, lent Barlow Clavé, ampl. focal a F/12 i 1/125 d'exposició sobre Fuji Superia 400.

Foto: Manel Cortès

—*Senyor Cortès. Foto de la nebulosa Roseta, a la constel·lació de Monoceros. Telescopi refractor de 80 mm de diàmetre i 500 mm de focal, amb 30 minuts d'exposició sobre Fuji 400 ISO.*

Hem furtat les dades de les seves diapositives i presentacions en xerrades i conferències i les de les fotografies de les exposicions. Hem de dir que això ha estat molt i molt difícil, ja que contràriament a les periòdiques excursions amb el CEL, en el cas de l'astronomia, no s'ha prodigat gaire, si més no, fora de l'àmbit astronòmic.

Però el senyor Cortès, a més de constructor, observador i fotògraf, és matemàtic. A l'antic *Butlletí* i a l'*Aresta*, molt de tant en tant, ja ens deixava gaudir dels seus càlculs i fórmules: que si des de tal lloc es podia veure tal altre lloc, que quin és el pic més alt del món, que si... Recentment recordareu l'article de l'*Aresta*. “A quina hora es pondrà el Sol?”, i amb raonaments, fórmules i gràfics no es limita a calcular-lo per al Monteixo, sinó que ens ensenya a calcular-ho per a qualsevol lloc.

I pel que fa a l'astronomia, el 1979 va donar a conèixer un mètode fotogràfic per mesurar la separació i l'angle de posició d'estels dobles —ja veieu que el tenen fascinat. I càlculs i més càlculs... I l'abril de 2001, la revista americana *Sky&Telescope*, una de les referències més important del món, va publicar una fórmula per al càlcul de l'obertura mínima necessària per a separar visualment amb un telescopi estels dobles de magnitud molt desigual. Era d'un cert Manuel Cortès, de Lleida. Llàstima que en això de l'astronomia, com en fer primeres, no pots badar i ho has de publicar immediatament. Si en lloc del 2001 hagués estat el 2006, hauria estat una bona fita per al Centenari.

Avui es parla sovint del cel fosc. Hi ha un moviment social encapçalat per astrònoms i seguit, de lluny, pels legisladors dedicat a promoure que els cels siguin foscos a la nit. Fins a mitjan anys setanta, el senyor Cortès des del seu observatori a la Bordeta tenia accés a innumerables objectes del cel nocturn: estels, planetes i satèl·lits, cometes, asteroides, cúmuls, galàxies, nebuloses... L'extensió dels barris i la contaminació lumínica

els han anat reduint a poc a poc. Encara que avui en dia des del barri es poden fer observacions prou interessants, ha perdut la foscor necessària per veure objectes tènues o difícils. Per això, setmana rere setmana el senyor Cortès va haver d'anar més lluny a muntar el telescopi. I per aquí al mig hi ha la qüestió del mapa, perquè ha fet un mapa de les terres de Lleida on ha anat marcant els llocs favorables per a l'observació d'objectes del cel profund que necessita la màxima foscor ambiental. I els novicis, quan en alguna xerrada, podem veure el mapa, el fotografiem mentalment, perquè la pregunta és: “On dimonis ha anat el mestre a fer aquesta foto?” “Al maset!” “I on coi és el maset?” “I quan va al Pallars, on va?”

Però el mestre no s'atura, actualment treballa en temes d'estels dobles en col·laboració amb una especialista americana, i en l'observació estadística diària de l'activitat solar, aquesta a través de la xarxa PDA i l'AAS amb l'Observatori Reial d'Uccle (Bèlgica). I, a més, cal fer totes les tasques rutinàries de qualsevol astrònom: que ara aquest asteroide, que aquell cometa, que a veure que fa la taca petita de Júpiter..., i que una exposició, i que una xerradeta... La feina no s'acaba mai.

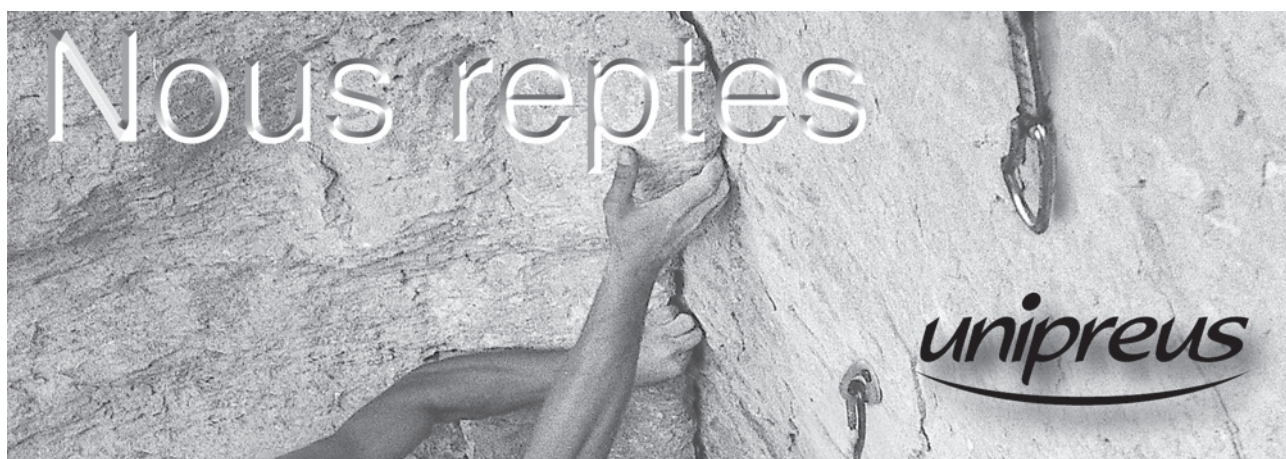
Estimat Manel, ja sabem que no és gaire del teu gust que es divulguin els fets de la teva figura, però és que l'ocasió ho mereixia. Ens perdonaràs aquesta invasió sobtada de la teva intimitat? I ara sí que no ens perdonaràs. Entre guia i guia de muntanya, no ens en faries una d'astronomia?

Per acabar-ho d'adobar, hem de confessar que publiquem les dues fotografies de l'article sense el consentiment del senyor Cortès. Hem cregut que teníem l'obligació de divulgar la seva obra, i que en lloc de demanar-li abans permís, ja li demanaríem després perdó.

Que tinguem uns cels ben foscos i ben estelats.

Juli Vallory (soci del CEL i de l'Agrupació Astronòmica de Sabadell, com el mestre)

Xavier Franch (coordinador de l'observatori astronòmic de l'IES Maria Rúbies, a la Bordeta, el barri del mestre)

Hi va haver una etapa de la meva vida...

Hi va haver una etapa de la meva vida en què sovint em deixava perdre per la muntanya. M'agradava escalar, obrir noves vies, esquiar, pujar cims... i de tot en guardo molts bons records. Ara, fent memòria, he reviscut algunes anècdotes, moltes de les quals les vaig fer amb la companyia de l'amic Manel Cortès. La que ara us contaré passava per allà als anys seixanta, concretament el 1963 segons he comprovat en mirar les fotografies. Havíem planejat de pujar al Bessiberri Nord, te'n recordes, Manel? Tu i jo viatjant damunt de la meva vespa per aquelles carreteres en no pas gaire bon estat, i aprofitàvem la part que quedava entre les meves cames i el manillar per posar-hi tot l'embalum de motxilles. La veritat és que els viatges es convertien en unes grans aventures. De vegades s'havia desbordat un riu i l'aigua travessava a l'ample per la carretera, i no vegis les maniobres que havíem de fer per no perdre l'equilibri i anar de cap a terra. La il·lusió per la muntanya, però, podia més que tot, i sempre vam arribar a destí. Bé, doncs aquell dia del Bessiberri Nord, vam anar pujant amb tot el material propi d'aquella època. Tot havia anat bé, si no hagués canviat el temps en un no-res. Ràpidament vam fugir del cim, però els llamps cada cop ens empaitaven amb més freqüència i els nostres piolets, drets a l'esquena, feien de reclam d'aquella càrrega elèctrica tan impressionant i que no hi havia nostresenyor que la parés. Els cabells electritzats i les guspies que saltaven d'un piolet a l'altre sense parar...

Bé, Manel, segur que tu, amb tants anys de voltar per aquests mons de déu, tindràs moltes coses per explicar, però a mi m'ha fet gràcia recordar aquesta aventura. Et desitjo molts anys per poder gaudir de la muntanya, i pensa que sempre tindràs un amic que et recorda amb un gran afecte.

Espero que aquest homenatge que tant et mereixes, t'ompli de felicitat.

Miquel Mallol

Bessiberri Nord, 1963.

Arxiu: Miquel Mallol.

L'amic Manel

Serra de Sant Gervàs.

Què puc dir del Manel?, són molts anys d'amistat i de moltes excursions, tant al Pirineu com a la resta del país. Intentaré fer la meua descripció d'allò que jo penso que representa el Manel...

Ja fa temps que el Manel vingué a Lleida. Aquí hi trobà el Centre i la Pepita, raons per les quals s'hi quedà, ja que la seva terra és Terrassa.

Per al Centre, és una peça molt important, tenint en compte que ens va aportar l'experiència de l'excursionisme a Terrassa, ja que el nostre Centre estava una mica mancat d'activitat. Aviat va formar el seu grup i inicià les excursions pel país, donant a conèixer al Centre les contrades de la seva terra i organitzà sortides on, a poc a poc i de la seva mà, vam anant coneixent el país. Les excursions del Manel foren famoses, no sols pels indrets on anàrem, sinó també per les caminades, que no solien ser curtes i sempre amb precisió suïssa. Penso quantes parelles es formaren al Centre prenent part de les seves sortides, sempre nombroses i amb l'enyorada col·laboració del Riera, que posà els autocars on avui dia ningú té nassos d'anar, com Viadós, la Serra del Vert, etc.

El seu tarannà ha estat sempre cordial i també didàctic pel seu coneixement de la flora i l'entorn. Ha estat dels primers a Lleida a fer escalada, fent les primeres del seu entorn juntament amb el Víctor.

Al Pirineu són també nombroses les excursions, però la muntanya que l'enganxà fou el Montsec, on ha recorregut tots els vessants possibles i impossibles, resultant la guia que li va dedicar. L'última muntanya estudiada per ell és el Boumort, del qual també ha fet la seva guia publicada.

Les seves sortides sempre són interessants, i en fa ressenyes, publicades a la revista del Centre perquè tothom pugui anar-hi, on també hi publica, més escassament, la seva altra afició, l'astronomia, essent autodidacta amb la mateixa, ja que es fabricà els telescopis.

Amb el tema de l'esquí, recordo els inicis d'Espot, on el Centre organitzava el campionat de Lleida d'esquí, i el Manel va construir un suport per poder filmar des d'un casc, un descens en què "tot acabà a la neu".

Em considero afortunat en comptar amb la seva amistat, ja que tinc molts records, bivacs molt freds al Pirineu, la Múnia, i també al Montsec amb el telescopi, serra de Lleras, i l'últim al Boumort. A l'alta muntanya, els Eristes, pic Long, etc., on sempre, amb l'enyorada companya del Víctor, vàrem tenir vivències inoblidables.

Els anys van passant i desitjo que el Manel mantingui aquest esperit empenedor i aventurer de sempre per poder continuar fent país i coneixent contrades noves.

Manel, rep una forta abraçada del Pepito

Pic de Lavans (Vall Ferrera).

Una excursió herètica

13 de maig d'aquest any.

Punt de trobada: la benzinera de la Bordeta.

Destí: el Berguedà.

Un cop reunits tots i després de les salutacions habituals i pertinents, empenem puntuals com sempre la marxa, avui en direcció Manresa-Vic.

Pel camí, ara parla l'un, ara parla l'altre. L'ambient és animat i distès, els cinc estem contents ja que la claror és bona i tot fa preveure que pot ser un dia rodó. Passat Vic, el conductor canvia de direcció i tot d'una, aquell cel blau i clar que acompanya el nostre trajecte, ens queda al clatell cedint-nos un panorama poc optimista, el cel cada cop es torna més fosc i enterbolit. La conversa s'atura i cadascú busca un racó de finestreta per poder observar els canvis. El neteja-vidres, fins ara quiet, inicia el seu moviment com el pèndol invertit d'un rellotge embogit. A dins del vehicle els ànims es transformen en neguit i el silenci es difon en l'ambient; res ens impedeix pensar que el xàfec està assegurat. —Què farem? —Algú pregunta, però ningú no contesta.

De sobte, una veu trenca el silenci:

—Pau, gira, anirem cap a un altre lloc!

Ningú no va haver de tombar el cap per saber de qui provenien aquelles paraules, tan sols una persona amb l'experiència d'en Manel era capaç de pensar amb tanta

agilitat les alternatives possibles i decidir-se per aquella amb més possibilitats d'èxit. En Pau no tardà gaire a trobar un espai adequat per canviar de direcció i en trenta minuts, el cotxe s'aturà a l'aparcament del coll d'Estenalles.

Ens trobem al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt on el nostre guia ens porta a recórrer la serra de l'obac, coneguda per ell com el palmell de la mà, ja que fou en aquesta zona on es formà com a excursionista. En sortir del coll d'Estenalles, pugem al coll de Garganta i coll de Boix, on gaudint de les espectaculars vistes del parc i de la serra de Montserrat, localitzem el nostre primer objectiu: el Paller de tot l'Any. És un turó de 775 metres d'altitud, format curiosament per dipòsits de còdols en forma de conglomerats o pudingues a la base del qual s'hi troba la cova del llegendari bandoler Capablanca, qui operava per la zona.

Seguim la marxa per la carena fins al coll de Tanca. Seguint el corriol, anem trobant infinitat de plantes desconegudes per nosaltres i és en Manel qui un cop més ens introdueix en el seu coneixement, fent-nos una magistral explicació de botànica (amb nom comú i nom científic de les espècies).

Iniciem el camí cap a la font de la Pola, passant pel costat d'una impressionant alzina centenària (alzina Bonica). Un cop allí, de dins d'un matolls, en sortí una senyora guineu,

deixant-nos a tots embadalits, ja que fins i tot acceptava que li donessin el menjar a la boca. Això sí, per no defraudar la multitud de persones que pensen que és un animal llest per instint, en acabar el seu deliciós àpat desaparegué pel mateix lloc d'on havia sortit. Aquesta anècdota fou una de les més curioses del dia.

Continuem l'excursió i passem pel costat d'uns enteraments postromans compostos per quatre sepultures en forma de cistes fetes amb lloses de pedra, sens dubte en aquesta excursió no hi ha cap tram que ens deixi indiferents.

Dinem en una bauma anomenada Casa de l'Espluga, on s'hi troben restes d'antigues edificacions, i després d'una curta però indispensable becaina, enfilem cap a un indret difícil de trobar però de fàcil accés, l'Hospital de Sang. És una feixa ampla a l'extrem de la qual la roca està foradada imitant curiosament la forma d'aquelles tendes de campanya anomenades Canadenques. En Manel ens informa que en temps de lluita dels carlins, aquell espai era destinat a la realització de primeres cures, i que és d'aquesta funció que li ve el nom. Allí podem trobar-hi restes d'edificacions i la cova de la Cort Fosca, amb

una font d'aigua cristal·lina que ens permet reomplir les nostres cantimplores.

Un cop fora de la cova, ens quedem una estona gaudint de l'espai, del paisatge i de totes les sensacions tan gratificants que l'entorn ens regala i que fa tan difícil marxar d'aquell indret, però no hem d'oblidar que encara queda una hora de camí de tornada i el cansament comença a fer-se present en tots nosaltres. Ha arribat l'hora de partir.

De retorn a casa, dins el cotxe es parla de tot i de res. Jo no hi sento. Em trobo immersa en un repàs mental d'allò que m'ha fascinat de la jornada i especialment de tot el que he après. Sens dubte en Manel és un mestre, de cap a peus; anar amb ell és com dur dins la motxilla el Discòrides, els volums de la *Geografia General de Catalunya*, llibres d'història, plànols de la zona, etc., amb l'avantatge que sap transmetre el seu entusiasme fent que qualsevol cosa sigui especialment interessant.

És un pou de saviesa sense fons i s'esforça per tal que la seva aigua sigui clara perquè tothom qui vulgui, hi pugui beure.

Manel, mercès per aquest munt de coneixements que ens aportes en les teves sortides.

Lluïsa Terés

Casa de l'Espluga.

Foto: Joan Ramon Segura.

D'excursió amb el mestre

Castell de Milany, 2001.

Foto: Joan Ramon Segura.

Aquest dissabte, “dia de Saturn”, hi ha programada l’excursió mensual del Manel. No fallarà ningú de la colla; tots sabem que les seves sortides són el sùmmum de l’excursionisme, són els plats “delicatessen” de la carta, són el menú condimentat pel nostre Ferran Adrià muntanyenc. Ningú renunciaria a una invitació al Bulli.

Al matí, mai no perdem el temps anant a les “tasques”, sinó que el primer most ja el fem a peu de muntanya. Són les normes del grup “herètic”. En començar a caminar tots ens agombolem al voltant del mestre. Uns ens apinyem al davant, uns altres al darrere, però tots mirem d’estar a prop del mestre. En qualsevol moment, sabem que ens dirà el nom d’una planta —primer sempre anomenant-la en llatí, amb el seu nom científic, per després citar-nos les denominacions populars—, o ens farà un comentari sobre el paisatge que ens envolta i les muntanyes que es veuen en la llunyania, o tal vegada ens intercalarà una anècdota

sobre l’indret que trepitgem, o ens explicarà un fet històric esdevingut per aquells rodals, o de vegades, senzillament, ens dirà un acudit irònic i per a ments despertes. Ens ho comenta, sense aixecar el to de veu, com no donant importància a la seva erudita explicació. Nosaltres restem embadalits. Aquell que s’ha avançat massa, o s’ha endarrerit, ha perdut la bassa, s’ha quedat a dues veles.

En Manel Cortès ja ha previst que el dinar el farem en una font, o en un indret de bellesa extraordinària. Endrapa el seu entrepà amb “galufo” i es veu la seva “hipo-cola” —un fort contrapunt entre la modernitat i el classicisme. Després ell va a fer una becaïna, es va a “entregar a los brazos de Morfeo”, mentre nosaltres comentem plàcidament les seves dissertacions. Sempre acabem dient allò de: com és possible que tingui tanta memòria? Com s’ho pot fer per dominar tants aspectes del saber? Entre nosaltres, en Manel representa l’home arquetip del Renaixement que vam estu-

biotiga

cuidem de tu,
cuidem de la terra.

Alimentació i
productes ecològics
Teràpies per a la salut
Tractaments per a la cura
del cos
Cafeteria
Comandes a domicili

C/Ramon Llull, 6 25008 LLEIDA Tel. 973 83 40 21 Fax: 973 83 40 22 e-mail: biotiga-menta.net www.empreses.net/biotiga

tot en productes biològics

diar de joves. És el Leonardo da Vinci de l'excursionisme. No hi ha aspecte del saber que li sigui estrany. Partint de la classificació entre home de lletres i de ciències, caldria dir que és un home de lletres des del moment que utilitza el català amb una correcció que sorprèn en saber que és, en bona part, autodidacta, llegeix i escriu en francès, en italià i en anglès, fins i tot, diria que sap castellà, encara que ell la té per una llengua imposada. Ara bé, és un home de ciències, si partim del seu coneixement de botànica, o de micologia: s'apassiona en la contemplació del cel, i es fa ell mateix els telescopis. Arriba a ésser capaç de preveure els moviments dels astres com si es moguessin pel menjador de casa seva. Encara recordo el dia que em va voler explicar la fórmula per deduir l'hora en què el sol es pondria al cim del Monteixo. Vaig veure que els jocs amb els números eren una altra de les seves aficions. Del seu coneixement fotogràfic ens fa una demostració anual en la projecció que no es perd ningú del grup "herètic". En un article recent de la revista *Aresta* ens va demostrar que les bones fotografies no són un acte casual, sinó que cal tenir un gran peritatge sobre les possibilitats de les màquines.

En tornar al cotxe, quan em pesen les cames, em ve al senderi aquell Manel Cortès que a principi dels anys seixanta va iniciar i dinamitzar la secció d'escalada del Centre. Ell, i el seu company de cordada, en Víctor Luque, van obrir les vies d'escalada més suggeridores d'aquell moment. No cal només tenir present el Cortès Intel·lectual sinó que també hi ha el destacat Cortès Muntanyenc. Però tots dos són superats per un Cortès Humà que estima la muntanya i a qui li agrada compartir la seva passió amb els seus companys.

En començar l'excursió sempre ens lliura un mapa i una breu descripció de la ruta; en arribar a casa vaig a guardar-ho entre els meus papers, i a cercar alguna informació més entre els llibres de la meua biblioteca. Com tothom,

hi ha llibres als quals tinc una estimació especial. El llibre *El Montsec i muntanyes veïnes* —que fou publicat amb motiu del 75 aniversari del Centre— va ésser durant molts anys un dels meus llibres de capçalera. Ha esdevingut una obra imprescindible per al coneixement de la muntanya ponentina. Quan llegeixo un llibre que tracta sobre la zona, encara que sigui de temàtica no estrictament muntanyenca, sempre el veig referenciat en la bibliografia.

Amb motiu del Centenari de la nostra entitat, vaig tenir la gran sort de poder participar com a col·laborador en la guia *La serra del Boumort i muntanyes veïnes*. Vaig poder constatar la seva capacitat per organitzar la informació. És un llibre de muntanya que s'allunya del format actual de guia. Segurament, quan les publicacions d'ara estiguin arraconades i empolsades en els magatzems de les editorials, encara hi haurà estudiosos que recorreran a les obres d'en Manel.

Mentre acluco els ulls després d'una brillant excursió, veig clar que hi ha personatges que deixen marca per aquelles institucions per on passen. M'és molt difícil imaginar-me el nostre Centenari del CEL sense l'empremta de figures com en Manel Cortès. Perdoneu si m'he allargat massa al voltant del que penso sobre en Manel, però crec que poques ocasions se'ns brinden en aquesta vida per confessar obertament les qualitats dels bons amics.

Joan Ramon Segura

Serra de Milany, 2001.

Foto: Joan Ramon Segura.

Que difícil és escriure...

Que difícil és escriure unes línies del Manel Cortès i que fàcil fóra escriure un llibre.

Molts han aportat una pedra en la construcció d'aquesta catedral que és el Centre Excursionista de Lleida, però ell sol ha construït el campanar.

Les excursions del Manel són grans o menys grans, però mai no són una cosa qualsevol. Si estàs interessat en algunes coses, tindràs resposta com si consultessis una enciclopèdia. Encara que sigui una petita excursió, sempre la té indagada, apamada i estudiada.

Us podria contar mil anècdotes alegres i rialleres, però n'he triat una ben diferent:

Es tracta de l'excursió que programà el dia 19 d'abril de 1970, a la serra de Peracalç i Monsó. Al cap de poca estona d'haver iniciat la travessa a l'església de Puigserver, una trampa mortal que no sé qui va parar, en la qual era gairebé inevitable que algú fos sorprès, ens va fer passar per la dolorosa prova de veure la mort de la nostra vol-

guda Núria Toll, que va quedar enganxada als tres cables elèctrics que passaven pel cor de l'església.

Guiat per l'instint i el sentiment, jo mateix, entre altres, vam fer manera d'anar a estirar la Núria, però vàrem sentir una veu que ens deia "retireu-vos", i en mirar vàrem veure el Manel amb una colossal estaca que d'immediat començà a propinar uns grans cops als cables, fins a separar-los de la molt apreciada Núria.

En anar a buscar el metge de Senterada, i després d'explicar-li l'accident, ens preguntà si sols era una la persona afectada, perquè en aquests casos de desgràcies, ens manifestà que moltes vegades són més d'una les persones accidentades, ja que en intentar estirar-la, es queden també agafats a la víctima.

Mai no sabrem què hauria passat aquell fatídic dia si no haguéssim tingut al costat el Manel Cortès.

Jesús Forcada Ratés

Al Manel

Font de la Pola.

Foto: Joan Ramon Segura.

De vell antuvi voldria agrair a la Dolors que m'exigeixi fer una petita nota sobre la meua coneixença del Manel, el “mestre”, experiències compartides a serres d'arreu, amb les Leiques, Contax i Pentax, amb els sulfits, sulfats i la “pirocatequina”, desconeguda segurament per molts de vosaltres, lectors quotidians de la revista (això ens fa més vells?), compartides amb tants altres companys per les serralades del nostre petit país (però que no s'acaba mai!) i amb la seva companya, la Pepita, a la qual també cal retre-li un homenatge molt dolç pel que és i ha estat a la vida del nostre amic.

Pioner, juntament amb altres membres del CEL, que uns hi són i altres malauradament no, en l'escalada de parets i agulles d'arreu de ponent i ascensions, llavors mítiques, als 3.000 del Pirineu, sempre l'he considerat un geni amb les coses en les quals hi posava la banya.

La coneixença que té del país i de la seva gent fa que sortir amb ell esdevingui un dels plaers més grans dels que puc gaudir. No hi ha font, cova, penyal, carena, massís, planetes o astres dels qual n'ignori els noms, almenys per on ell hagi passat.

Les ressenyes que té a casa seva són d'una pulcritud tant literària com gràfica força notables (jo n'he vist!) i

només cal fer un repàs a la història de l'entitat per veure l'aportació de tota mena del Manel (no se m'escau veure escrit el nom de Manuel).

Un altre aspecte del tarannà del Manel, per tots reconegut, és la seva catalanitat i estima del país i de la seva llengua, d'això també n'ha deixat força proves i, també, ens ha fet veure qui som i on som i actuar en conseqüència.

Per la seva honestat, capacitat de treball, independència de criteri i saviesa i altres virtuts i petits defectes que fan de les persones això, persones humanes, el Manel, malgrat que ell no ho cerqui, sobresurt per damunt de la mediocritat de molts, massa, elements que només pretenen sortir a la foto a cops de colze.

Manel, desitjo poder tenir el gaudi de ser al teu costat, per aquests corriols als quals ens portes quan ja no hivernes, escoltant les dissertacions que tens amb el Pau i de les quals fem extracte per fer-nos persones més sàvies i quan ja la força esdevingui un impossible ens fotrem un “xute” de cèl·lules mare i tornarem a tressar per la nostra estimada terra.

Una abraçada ben forta!

Aureli

La Pepita als voltants
dels Terradets.

Foto: Genís López.

L'amic Manel, un amic Cortès

Aquell noiet nouvingut de Terrassa amb un bon bagatge excursionista que tots hem aprofitat.

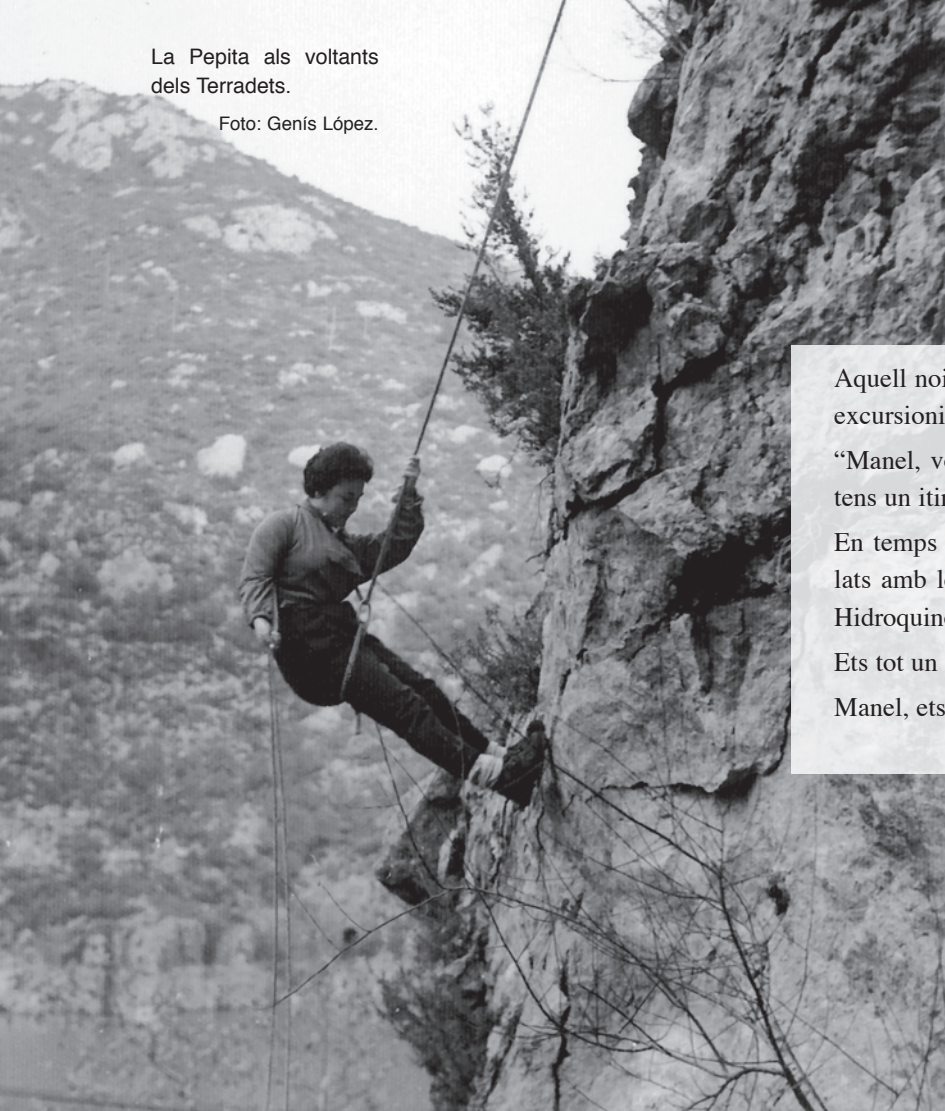
“Manel, voldria anar per un indret tal...” L'endemà, ja tens un itinerari i mapa inclòs.

En temps de fotografia química, tot un tractat de revelats amb les proporcions exactes de les Pirocatequines, Hidroquinones, Kodalks, etc.

Ets tot un autodidacta i no m'allargo més.

Manel, ets el mestre. Gràcies.

Genís

gràcies

Gràcies, Manel, pels Triquis i Traques...

Pels tres aspirants a la mà de la Zoraida...

Per l'euro que els faltava als tres amics del sopar
al restaurant...

Pel plantejament matemàtic sobre els “quatre quates” i el seu
maleït 31...

Per aquella demostració de $000=6$ que no és cosa de per riure

Pel *Cardus carlinoides* que mai se m'oblidarà...

Per l'àlgebra de Boole que jo no sé...

Per imaginar-te'm Efrita...

Per la posta de sol des del terrat, amb uns pardals que no es
veien...

Per la teva documentació en el nostre viatge a Albarrassí...

Per les teves aportacions a la nostra estimada *Aresta*...

Pels missatges colpidors sobre les geleres...

Per transmetre vida en cada missatge cibernètic ...

Poeta, matemàtic, filòsof, científic, biòleg, astròleg, alpinista,
lingüista...

...gràcies per aquesta teva manera de ser.

Amb tot l'afecte que et mereixes.

Dolors Llordés

Des de Reus

Un fidel lector reusenc de l'Aresta, ens ha dirigit una carta on ens felicita per la nostra revista, cosa que a l'equip de redacció ens ha fet molta il·lusió i que li agraïm molt sincerament.

Ens fa arribar un escrit en el qual explica que la ruta Perpinyà-Prada-la Seu d'Urgell-Solsona-Lleida-Mequinensa, pertany al "Camí de Sant Jaume" i ens en fa una mica d'història. Diu que és un recorregut condicionat per Hanníbal per tal de creuar els Pirineus amb el seu exèrcit i que un segle més tard els romans el transformaren en una perfecta via romana que fou utilitzada per molts peregrins a l'alta edat mitjana.

També ens envia un resum del seu viatge a peu, des de Saint-Jean-Pied-de-Port fins a Finisterre (fet aquesta primavera passada), en el qual en 20 dies va fer un recorregut de 915,30 quilòmetres, amb moltes etapes que sobrepassaven els 50 quilòmetres, concretament en 5, i amb una, podríem dir-ne rècord, de 64,5 km (de Sàrria a Melide). Des d'aquestes pàgines, aprofitem per felicitar-lo doblement, en primer lloc, pels seus llargs recorreguts i en segon lloc, perquè fer-ho als 62 anys, encara té més mèrit. Que per molts anys pugui conservar aquest esperit excursionista i pugui gaudir de la natura amb aquest entusiasme.

També ens envia la lletra, de la seva autoria, d'una havanera que exalta l'excursionisme, i que publiquem amb tot l'afecte que es mereix, per si hi ha algun director de coral interessat en ella.

Gràcies, company Pere, ens satisfà saber que lluny de les terres de ponent, també hi tenim algun seguidor.

*Ens plau de dedicar aquesta havanera, als fidels simpatitzants del Centre Excursionista de Lleida i a l'Equip de Redacció de la revista "Aresta".
Cordialment,*

Pere Elias

Havanera del Camí:

(Havanera a quatre veus mixtes)

Per un camí no gens feixuc
vaig anar a Compostel·la,
el cel em feia d'aixopluc
i el cor fort de caravel·la.

Esperonat pel vent del nord
entre bedolls, roures i pins,
per fi vaig arribar a port
havent partit de terra endins.

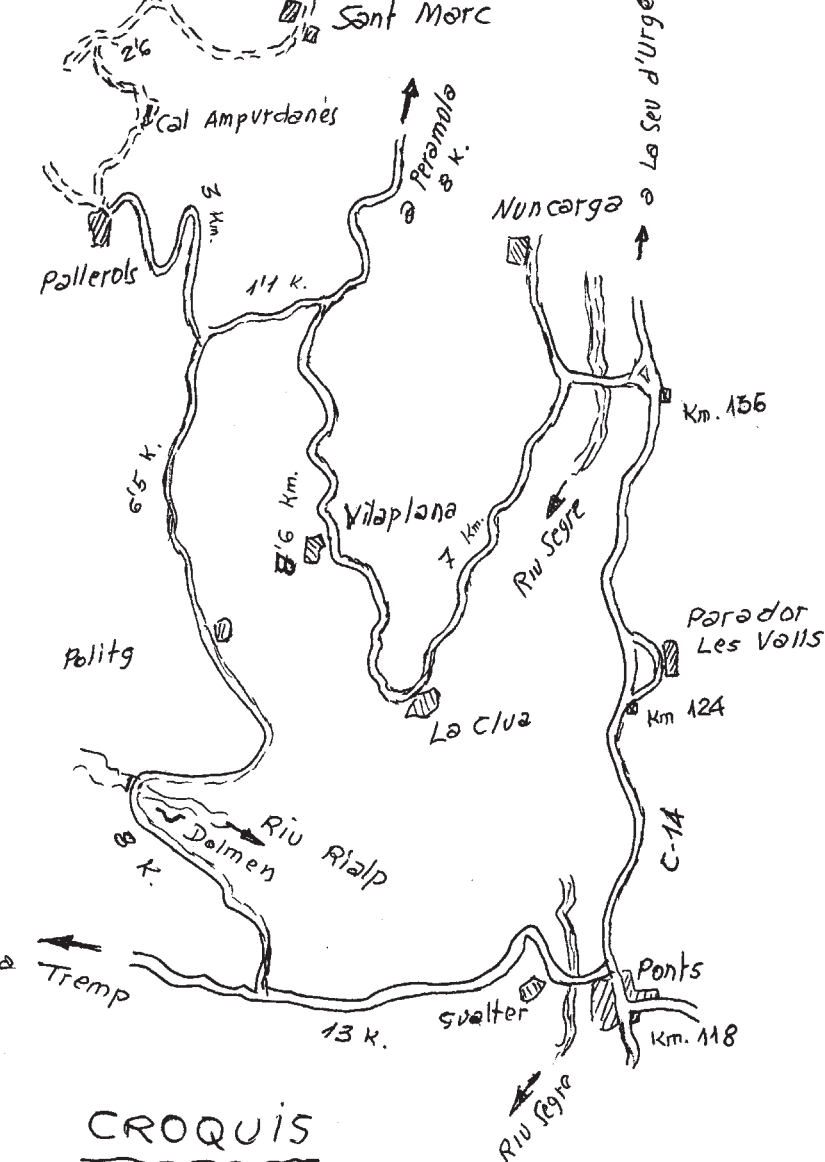
Les ones s'estavellaven
contra les roques del vell far,
i les dones mariscaven
aprofitant la baixamar.

Un trajecte meravellós
fins al cap de Finisterre,
que feu sentir-me molt joïós
tramuntant de serra en serra.

A les envistes de la mar
vaig recordar amb nostàlgia
quan m'escapava de la llar
vers la mar Mediterrània.

Aquella dèria d'infància
per sort la vaig recuperar,
fent la ruta mil·lenària
que desemboca a l'oceà.

Lletra: Pere Elias i Montornès
Música: Josep Casanovas i Marca

a Nuncarga i seguirem per l'esquerra. A set quilòmetres deixarem a l'esquerra l'accés a la Clua. A 3,4 km travessarem Vilaplana, des d'on amb 5,2 km més, arribarem a una cruïlla que va a Peramola. Aquí girarem a l'esquerra. A 1,1 km trobarem a la dreta l'enllaç que porta a Pallerols, que seguirem, deixant a l'esquerra la carretera que porta a Polity.

El ramal a Pallerols té uns 3 km, aquí s'acaba la carretera asfaltada i el viatge amb cotxe. Intentarem encabir els cotxes en el poc lloc que hi ha. La caminada fins a Sant Marc és còmoda, uns 2,5 km i 180 m de desnivell.

El massís de Sant Marc domina un bon tros de la vall del Segre a Oliana. El gran casal de Sant Marc, avui en ruïna imminent, era una de les cases pairals més importants dels Pre-pirineus. Vora d'ella hi ha unes mines de levosita. Una petita capella romànica acompanya el conjunt, a 960 m d'altitud.

Els nens petits, embarassades i octogenaris poden accedir amb vehicles tot terreny. El retorn es pot fer per Polity, podreu veure una nova contrada.

Bon temps i ànims.

Àngel Gàzquez

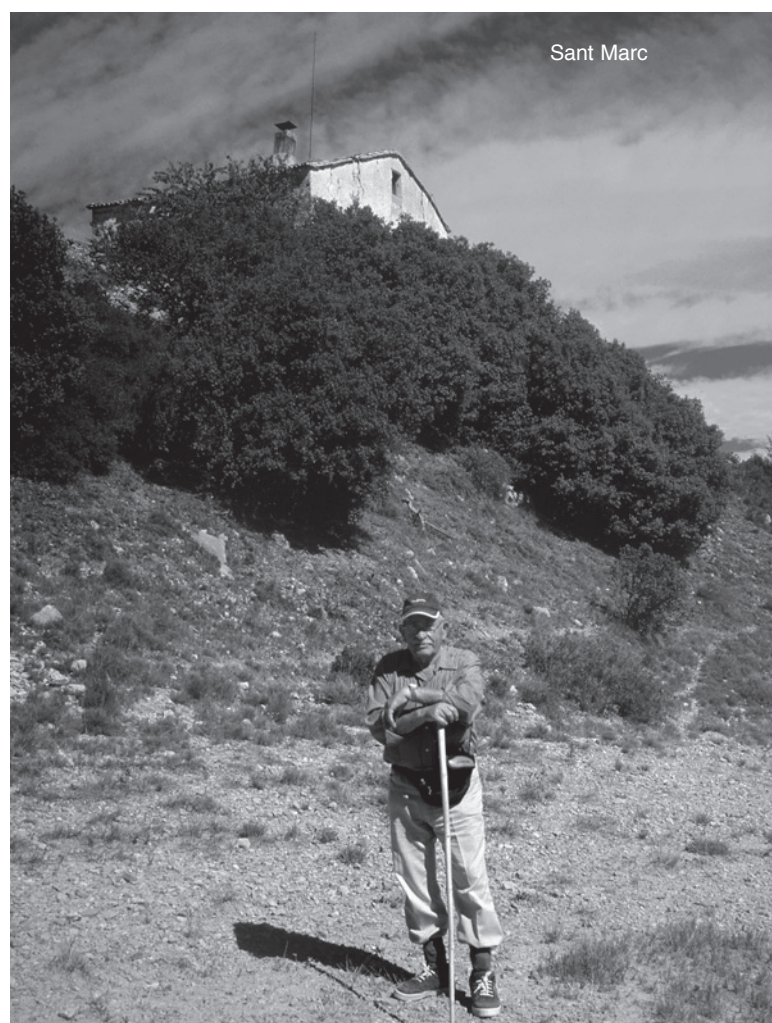
XLVIII Pessebre al cim d'una muntanya

En arribar la tardor, és tradicional començar a pensar en la col·locació del pessebre. Qui, fa 48 anys, creia que passats tants anys seguiríem amb la mateixa dèria? La veritat és que amb els dits d'una mà es poden comptar els que restem per poder recordar aquells primers temps. Sort que noves generacions han recollit el testimoni. Ara que estem en època de celebracions, pel poc que queda, també nosaltres podrem celebrar el nostre cinquantenari.

Bé, com que del que es tracta és d'anunciar-vos el programa d'enguany, anem per feina:

El diumenge 17 de desembre, sortirem a les 8 h per la C-14 en direcció a Ponts. Passada aquesta població, al km 124, farem una parada tècnica per esmorzar (optativa) al parador les Valls.

Reprendrem el viatge per la C-14 fins al km 136, on girarem a l'esquerra per una carretera nova amb pont sobre el riu Segre. A un quilòmetre deixarem a l'esquerra l'accés

Sant Marc

Piolet d'en Juli Soler i Santaló

El dia de la Mercè, a la vall de Chisagués ens vàrem reunir una bona colla per acompanyar l'amic Carles Sàez a pujar el darrer tresmil de la llista, el Robinhera.

Si bé havíem previst acampar al fons de la vall, el diluvi constant del dissabte ens va recloure en una borda o a l'hotelet de Parzàn.

Vàrem començar a caminar plovent, rajava aigua pertot arreu, tot eren sallents i deus d'aigua. En arribar al coll de Las Puertas, a 2.500 metres, s'hi va afegir el vent i la calamarra. En un bonic turó, i aprofitant una ullada del sol, es va entregar el piolet al Carles Sàez. I ell ens va desvetllar que, a la vista de les previsions meteorològiques, havia pujat ja al Robinhera tres dies abans. Ell sempre se les creu.

De retorn a l'hotelet de Parzàn, es va fer el dinar, l'acte oficial de lliurament del piolet per part de la Magda Sales i la consagració del Carles Sàez com a membre d'honor dels "Dipositaris del Piolet d'en Juli Soler i Santaló".

Aprofitant l'avinentsa, es va instituir el "Piolet del Centenari" reservat a les dones que han pujat 100 cims de 3.000 metres. Es va entregar, com a primera dipositària, a la Dolors Llordés, que enguany ha assolit aquesta màgica xifra. Més endavant la "comissió" donarà més detalls i les normes.

Feliu Izard

Sermó de la Magda:

4.000 i escaig dies de fer muntanya. La vida del Carles pujant muntanyes és d'una trajectòria moderna. Ell es va enganxar a aquest vici de pujar i baixar, quan ja a uns quants ens havia agafat la dèria de fer crestes i tatxar tot el que se'ns posava pel davant. Als 40 anys va decidir que ell també volia estar tocat del bolet i pujar dalt del cim de tots els 3.000s dels Pirineus i així poder tenir una placa amb el seu nom al piolet d'en Juli Soler i Santaló. I sí!!! tal com el veieu ho ha aconseguit. Ell ha fet en poc temps allò que a altres ens va costar uns quants anys més de pujar i baixar. I avui, dia 24 de setembre, tinc l'honor i la gran satisfacció de poder-li passar en dipòsit aquest piolet amb tanta història a les seves costelles i esperant que ell el pugui tornar a passar amb tanta il·lusió com tinc jo de poder-lo deixar al Carles, a qui tinc una gran estimació, i aquí li vull agrair tots els bons moments viscuts a la muntanya i a ciutat.

En aquest moment només m'entristeix no veure entre tots vosaltres el posat neguitós i a la vegada calmat del Guiver, i donaria tot el que tinc a l'abast per poder aixecar la vista i trobar-me amb la seva mirada fent-me l'ullet.

Enhorabona, Carles, i benvingut al club dels 3.000s. FELICITATS!!!

Magda Sales, dipositària del piolet d'en J.S.S.

Hi érem: el Tato i la Mercè Ciutat, el J. R. Segura, l'Agustí Ardiaca i la Margarida, la Lluïsa i la Maria Huguet, la Magda Sales i el Xavi Palau, el Joan Seire, el Jordi Jové i la Lluïsa, la Gemma Esteve, el Lluís Taberner i la Montse Terés, el Lluís Homdedéu i el seu fill, la Flora Canadell i la Núria Vallverdú, el Francesc Català, el Sisco Teixidor, el Ramon Pach i l'Àngels, el Miquel Àngel Ramos i el seu amic de Reus, el Rosendo Oliva i la Carina, el Charles i l'Anna, el Joan Roca, la Neus Bernaus i el Ramon Vilches, el Jordi Izquierdo, la Montse Tamarit i el Xavier Arriols, el Josep Sierra, els Andreu, Núria i Xavier Bernadó, el Manel Domingo, el Pauli Grau, el Miquel Abad, el Jordi Mayor i la Pepa, el Feliu i l'Ares, la Montse Comes, la Dolors Llordés, el Jordi Climent, la Núria Sàez i el CARLES SÀEZ.

Quan marxen les calors de l'estiu, els escaladors anem a retrobar les zones assolellades de les nostres contrades. Ací en teniu un exemple de recent creació, no gaire lluny del poble de Castellonroi, a la veïna comarca de la Llitera. Es tracta d'un nou sector d'escalada, sense excusa per als mandrosos: a prop del cotxe, amb vies de dificultat mitjana-baixa i totalment equipat!

Les vies han estat equipades per J. Marmolejo, amb la col·laboració de D. García, R. Campos i J. Mercader.

Accés:

Seguint la N-230 (carretera de la Vall d'Aran), i uns 7 km després de passar Alfarràs, trobarem una desviació a la

dreta que ens indica Castellonroi. Cal seguir-la, i abans d'arribar al poble, trobem una pista indicada a la dreta que porta a l'ermita de Sant Salvador. Continuem per aquesta pista en bon estat, deixant alguns trencalls, i ens dirigim a l'extrem dret de la llarga cinglera en forma d'un arc característic. Al cap d'aproximadament 2 km, arribarem al peu d'una forta pujada de la pista, que mena al camí de l'ermita pel vessant nord (abans haurem deixat un trencall indicat, que també porta a l'ermita, però pel vessant sud). Aquí deixem el vehicle i només cal seguir un corriòlet cap a la visible cinglera, situada a la nostra esquerra (2').

Jordi Marmolejo

